

11. Тикунов В.С. Географические информационные системы и картография // Экологическое картографирование на современном этапе. Тез. докл. X Всес. конф. по темат картогр. – Кн. 1. – Л. 1991. – С. 14 - 17. 12. Тикунов В.С., Январева Л. Ф. Эколого-географическое картографирование: понятие, методика, технология // География и природные ресурсы. – 1995. -- № 4. – С. 10 -17.
13. Топчиев А.Г. Геоэкология. Географические основы природопользования. – Одесса: Астропринт, 1996. – 396 с.
14. Україна. Екологічна ситуація. Карта. Масштаб 1:2000000. / В.А.Барановський, Л.Г.Руденко, І.О.Горленко, В.П.Разов. – К.: НВП «Картографія», 1996.
15. Україна. Забруднення природного середовища. Карта. Масштаб 1:2000000. / В.А.Барановський. – К.: НВП «Картографія», 1996.
16. Яковенко И. М. Рекреационное природопользование: методология и методика исследований. – Симферополь: Таврия, 2003. – 335 с.

УДК 796.5 : 504

Радченко О.М.

ЕКОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ В РОБОТІ З ІНОЗЕМНИМИ ТУРИСТАМИ В УКРАЇНСЬКІЙ РСР У 1960-80 РР

У цій статті аналізується історичний розвиток екологічного аспекту в іноземному туризмі Української РСР.

This article considers historical development of ecological aspect in foreign tourism of Soviet republic of Ukraine.

Постановка проблеми. Як відомо, у другій половині 1980-х р. в Західній Європі та Північній Америці бурхливо розвивався екологічний туризм як форма активного відпочинку та свідомого ставлення до навколишнього середовища. Менш відомим є те, що деякі його різновиди, наприклад, спортивне полювання, подорожі дельтою Дунаю набули поширення ще у 1960 рр. в таких соціалістичних країнах як Румунія та Чехословаччина, влада яких швидко збагнула всі комерційні переваги залучення в країну заможних громадян капіталістичних країн [1, с. 12].

Натомість організація іноземного туризму в СРСР та Українській РСР мала зовсім інші пріоритети, що значно обмежило палітру туристичних послуг та зменшило валютні надходження. Іншим негативним фактором, який вплинув на розвиток іноземного туризму, наслідки чого, до речі, ми відчуваємо ще й сьогодні, стала аварія на Чорнобильській АЕС. Ці аспекти історії туризму в Українській РСР залишаються донині маловідомими, хоча архівні документи ЦДАВО України можуть допомогти їх з'ясувати.

Мета даної статті – проаналізувати екологічний аспект в роботі з іноземними туристами в Українській РСР у 1960-80 рр. на основі неопублікованих документів ЦДАВО України.

Аналіз останніх досліджень. Оскільки провідною організацією з іноземного туризму Української РСР було Всесоюзне акціонерне товариство «Інтурист», реформування якого у 1964 р. призвело до появи

республіканських Управлінь з іноземного туризму при Радах Міністрів союзних республік, в тому числі в Українській РСР, етапам його діяльності присвячені численні праці російських та українських авторів [2-8]. Нажаль, розвиток екологічного аспекту в іноземному туризмі залишився поза увагою дослідників.

Початок діяльності Управління з іноземного туризму при РМ УРСР характеризувався значним інтересом до досвіду організації туризму за кордоном, в тому числі до мисливського туризму в соціалістичних країнах, який приносив великі прибутки [9/3, арк. 9]. Але, суперечливий характер основних завдань, що стояли перед «Інтуристом», тобто пропаганда досягнень соціалізму та комерційна діяльність, заважав спробам вдихнути життя в програми перебування іноземних туристів, які в основному носили відверто пропагандистський характер. Екскурсії по місту, до музеїв В. І. Леніна та Великої вітчизняної війни, на Виставку досягнень народного господарства, до об'єктів соціальної інфраструктури, промислових підприємств, колгоспів та радгоспів, лекції, вечора дружби не залишали іноземним туристам жодних шансів ознайомитися з красотою української природи. Трохи у кращому положенні опинялися ті, хто брав участь в круїзах по Дніпру, недаремно вони з року в рік набували популярності, або туристи-індивідуали, які подорожували маршрутами «Інтуристу» на власному автотранспорті, у тому числі по маршрутах «Москва-Сімферополь» та «Нова-Олексіївка – Асканія-Нова – Нова Каховка» [10/спр. 30, арк. 172].

Саме ці категорії туристів мали змогу вже на початку 1960-х рр. відвідувати заповідник «Асканія-Нова», тим паче, що поруч із заповідником були побудовані новий готель та кафе. Окрім того, із заповідником знайомилися деякі іноземні вчені, наприклад, у 1963 р. «Асканію-Нову» відвідав академік Угорської Академії Наук Ч. Г. Ангелі, за словами якого: «Ми, зоологи, прямуємо до Асканії-Нова як турки до Мекки». На директора зоопарку у Франкфурті-на-Майні Б. Гржимека «заповідник справив враження не менш сильне, ніж африканська саванна» [11/спр. 29, арк. 44].

У 1967 р. до директора заповідника В. Д. Треуса звернувся Е. А. Фальц-Фейн, племінник засновника «Асканії-Нова» Ф. Фальц-Фейна, відомий громадський діяч та меценат, заслуги якого через 30 років було високо оцінено як Україною, так і Росією, з проханням надати дозвіл на відвідання заповідника разом із групою швейцарського телебачення. Але у той час Херсонський обком КПУ вважав приїзд групи небажаним, оскільки місцеві органи були не в змозі «забезпечити 16-денну програму перебування в Асканія-Нова», іншою причиною для відмови був стан житлових та виробничих об'єктів у селі: «Показувати старі дореволюційні споруди, тим паче знімати їх для телебачення – вкрай не вигідно», окрім того, сама присутність Фальц-Фейна в групі швейцарців викликала занепокоєння, адже це могло бути «використано буржуазною пропагандою в небажаних для нас цілях». Прохання Херсонського обкому КПУ

знайшло підтримку у керівних органів Управління - подорож цієї групи було анульовано [12/Ф.1, оп. 24. спр. 6380, арк. 153].

На думку деяких радянських дослідників історії туризму в СРСР (зокрема, В. В. Дворніченко), протягом 1960-1970 рр. поступово вдалося перейти від сезонності до цілорічності подорожей громадян. До програм перебування увійшли нові види туризму: альпінізм, зимові види спорту, рибальство, полювання, відвідання національних парків, фольклорних центрів [13, с. 18]. Це стало результатом змін у політиці керівників КПСР та «Інтуристу» щодо маршрутів та програм перебування туристів. В 1978 р. було визначено умови полювання та рибальства в СРСР для 7 господарств, з яких, щоправда, тільки одне знаходилося в Українській РСР – Гаврилівське мисливське господарство. Заплановані обсяги цієї діяльності становили лише 4 особи одночасно [14 / спр.271, арк.207].

І тільки на початку 1980 рр. за планом економічного і соціального розвитку об'єднань, відділень та організацій «Інтуристу» на XI п'ятирічку (1981-85 рр.) та до 1990 р. передбачалося значно розширити перелік додаткових послуг за рахунок організації спортивно-оздоровчих та сімейних турів, особливо в Києві (до 50) та Кримському відділенні (до 35); вперше було затверджено збірник тарифів на спортивно-оздоровчі послуги. Львівське та Кримське об'єднання «Інтуристу» розробили тури, присвячені охороні навколишнього середовища [15/407, арк. 36].

Було значно активізовано розробку спеціалізованих турів: у доповнення до діючих турів для шахтарів, будівельників та виноробів розроблялися тури для фахівців з конярства – у Запоріжжі та Херсоні, для ботаніків – до ботанічних садків Академії Наук УРСР в Києві, Донецьку та Криму, для ґрунтознавців та орнітологів – до природного заповіднику «Асканія-Нова» [16/спр. 485, арк. 85].

Колегія Держкомінтуристу СРСР, яка розглянула на своєму засіданні 04.11.83 р. ефективність інформаційно-пропагандистської роботи Ялтинського об'єднання, рекомендувала активніше проводити спортивно-оздоровчі заходи: туристичні походи у гори, теренкур по Боткінській стежці, Місхорському парку тощо [17/спр.524, арк. 62].

Напередодні відкриття нових готелів Держкомінтурист СРСР дав завдання Чернівецькому та Херсонському відділенням розробити 5-7-денні фізкультурно-оздоровчі тури (прогулянки на велосипедах, конях, пішки), рекомендував залучати туристів до навчання народних пісень та танців, за бажанням - до участі в археологічних розкопках [18/спр. 604, арк.11].

Величезної шкоди іноземному туризму в Україні завдала аварія на Чорнобильській АЕС у 1986 р. Львівський обком КПУ доповідав ЦК КПУ, що туристи українського походження, особливо з США, налаштовані панічно, дехто недружно, вороже. В наслідок тієї інформації, що надавалася в західних аеропортах, у націоналістичній пресі (аварія - справа рук москалів, яким не вдалося знищити український народ у 1937 р. та вбити його на війні), було анульовано багато турів американських груп. Туристи тих груп, що все ж таки наважилися прибути до України,

вимагали забезпечити їх індивідуальними дозиметрами, ліками, питною водою та консервованими продуктами харчування. Держкомінтурист був змушений терміново вирішити питання організації туру "Львів - експрес": туристів доставляли літаком із США до Будапешту, далі автобусом через Чоп до Львова та у зворотному напрямку [19/Ф.1, оп.25, спр. 3026. арк.21].

Під загрозою повної втрати туристів з США та Канади Москва пішла на надзвичайні поступки: канадським туристам, котрі перебували 3-11.07.86 р. у Львівській області по лінії "Глоуб турс", було надано можливість відвідати родичів у селах області, про що повідомили кореспонденти газети "Вісті з України", обласної газети "Вільна Україна". Групу супроводжували представники спілки "Україна", робітники Київської студії документальних фільмів, теле- та радіожурналісти [20/Ф.1, оп.25. спр.3026, с. 29].

Завдяки тому, що міністерство охорони здоров'я Франції на відміну від США та Канади у відповідь на запит туристичної фірми повідомило, що "туристична подорож, так само як будь які інші подорожі до Радянського Союзу, не є небезпечними для здоров'я" та завдяки критичному ставленню самих французів до західної преси, відбувся тур групи французів українського походження до України.

Нажаль, всі спроби врятувати іноземний туризм в Українській РСР наприкінці 1980-х рр. залишилися безуспішними в наслідок поглиблення структурної кризи радянського суспільства: він перервав своє існування разом із структурами «Інтуристу» та СРСР.

Висновки. Отже, розвиток екологічних видів іноземного туризму в Українській РСР відставав від світових тенденцій в наслідок ідеологічного диктату керівників КПРС, які надавали пріоритетного значення пропагандистському наповненню програм перебування іноземних туристів та усіяко обмежували ініціативність республіканських підрозділів «Інтуристу». Окрім того, розвиток екологічного туризму гальмувала слабка туристична інфраструктура. Аварія на Чорнобильській АЕС остаточно підірвала довіру західних туристів до СРСР та Української РСР як до країни безпечного в екологічному відношенні туризму, наслідки чого ми відчуваємо ще й досі.

1. Путешествие по Румынии — видання нац. бюро туризму «Карпаць», кварталний журнал (Бухарест) — 1961. — № 4.
2. Воронкова Л.П. История туризма и гостеприимства: Учебное пособие.- М.: ФАИР-ПРЕСС, 2004. - 304с.
3. Крючков А.А. История международного и отечественного туризма. – М.: НОУ «ЛУЧ», 1999.- 94 с.
4. Соколова М.В. История туризма: Учебное пособие.-М.: Мастерство, 2002. – 352 с.
5. Усыскин Г.С. Очерки истории российского туризма.- СПб: Издательство торгового дома «Герда», 2000. - 224 с.
6. Зінченко В.А. Молодіжний туризм в Українській РСР у 70-80-х рр. ХХ ст.(на основі діяльності «Супутника»): Автореф. дис...канд.іст.наук: -7.00.01/ Національна академія наук України, Інститут історії України.- К., 2003.-22 с.
7. Устіменко Л. М. Історія туризму: Навчальний посібник. - К.: «Альтерпрес», 2005. – 320 с.
8. Федорченко В.К., Дьорова Т.А. Історія туризму в Україні: Навчальний посібник / Передм.

В.А.Смолія. - К.: Вища школа, 2002.-195 с.

9. ЦДАВО України – Ф.4672, оп.1. спр. 3.

10. Там же: спр. 30.

11. Там же: спр. 29.

12. ЦДАГО України. - Ф. 1, оп. 24, спр. 6380.

13. Дворниченко В. В. Развитие туризма в СССР и его роль в системе советского образа жизни (1917-1977) : Автореф. дис. ... канд. ист. наук : 07.00.02. — М., 1980. - 22 с.

14. ЦДАВО України – Ф.4672, оп.1. спр.271.

15. Там же: спр. 407.

16. Там же: спр. 485.

17. Там же: спр. 524.

18. Там же: спр. 604.

19. ЦДАГО України. - Ф.1, оп.25, спр. 3026.

20. Там же: спр.3026.

УДК: 911.3:379.85

Новосад Н.О.

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ГОТЕЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В'ЇЗНОГО ТУРИЗМУ

Розглянуто тенденції розвитку готельної інфраструктури (світовий, європейський, національний вимір) в'їзного туризму, проаналізовано розміщення в'їзних туристів в Україні.

Рассмотрены тенденции развития гостиничной инфраструктуры (мировой, европейский, национальный уровень) въездного туризма, проанализировано размещение въездных туристов в Украине.

Progress of hotel infrastructure (world, European, national level) of entrance tourism trends are considered, placing of entrance tourists is analysed in Ukraine.

Постановка проблеми. Готельне господарство – важлива складова інфраструктури в'їзного туризму України. Його ефективне функціонування є індикатором позитивних змін в економіці держави, важливою передумовою інтенсифікації міжнародних зв'язків та інтеграції країни у європейські та світові туристські структури.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Детальна структура туристичних ресурсів, географія рекреаційно-туристських потоків достатньо глибоко проаналізовані як в географічній літературі, так і в працях, присвячених організації та економіці туризму (роботи Бедика О.О., Любіцевої О.О., Ткаченко Т.І, Нечаюк Л.І., Байліка С.І., Сокол Т.Г., Мальської М.П.), тому, в даній публікації, основна увага зосереджена на особливостях розміщення в'їзних туристів в Україні [1-7].

Мета статті полягає в аналізі розміщення в'їзних туристів на території України та висвітленні основних проблем розвитку готельної інфраструктури для потреб в'їзного туризму.

Виклад основного матеріалу. На сьогоднішній день розміщення в'їзних туристів на території України має наступні сегменти: розміщення туристів в готелях (62%), санаторіях та пансіонатах (20%), будинках